

Projekt 40322: SAMSKAB

- fra grå boligforeninger til grønne nabofællesskaber

1. PROJEKTETS FORMÅL

Projektet udfordrer forestillingen om, at den grønne omstilling primært foregår gennem individuel adfærd og teknologisk omstilling ved at påpege, at den i lige så høj grad kan finde sted som en grundlæggende social omstilling, der involverer nabofællesskaber. Projektet bidrager med viden og redskaber, der kan støtte etableringen af helt nye grønne nabofællesskaber samt overgangen fra grå boligforeninger til grønne nabofællesskaber og dermed styrke den grønne omstilling. Grå boligforeninger betegnes her som boligforeninger, der ikke har et direkte fokus på miljø, klima og bæredygtighed, mens grønne nabofællesskaber defineres som grønne, hvor deres medlemmer deler ønsket om at leve mere bæredygtigt og handler i fællesskab på dette ønske.

SAMSKAB projektet har fem sammenhængende formål, som er at:

1. *Opnå viden om* hvordan grønne nabofællesskaber etableres, enten fra start eller gennem en transformation af eksisterende grå boligforeninger.
2. *Anvende denne viden* til at styrke og opskalere udbredelsen af grønne nabofællesskaber og dermed bidrage til den borgerdrevne grønne omstilling.
3. *Dokumentere* miljø- og social impact i forhold til grønne nabofællesskaber.
4. *Bidrage med videnskabelig viden* om hvordan miljøadfærd og praksis kan styrkes, påvirkes og opskaleres gennem fællesskab og kollektiv handling.
5. *Følge udbredelsen* af min. 100 grønne nabofællesskaber i Danmark.

Udgangspunktet for SAMSKAB er, at en betydende grøn omstilling kræver ikke blot politisk regulering og teknologiske løsninger, men også civil handling og adfærdsændringer. Hypotesen i SAMSKAB bygger på, at samarbejde og kollektiv handling for fælles mål i grønne nabofællesskaber forstærker miljøadfærd og fremmer både en miljømæssig og en social dagsorden.

2. BAGGRUND FOR PROJEKTET

Regeringen har vedtaget en klimalov (2019), som kræver en reduktion af CO₂ med 70% i 2030, sammenlignet med 1990. Den nuværende politik forsøger primært at påvirke individuel adfærd i en miljøvenlig retning med fx informationskampagner og økonomiske incitament. Denne tilgang, som tillægger individet ansvar for at ændre adfærd, giver dog blandede resultater. Adfærdsændringer er begrænsede i omfang og tid og fordufter ofte, når de økonomiske incitament ophører.

Forskningsresultater viser, at medlemmer af grønne fællesskaber har et gennemsnitligt klimaafttryk, som ligger 27% under det danske gennemsnit og samtidig oplever en højere livstilfredshed end gennemsnittet [1-2]. Dette resultat opnås gennem fælles mål, viden og identitet, som fremmer en større miljøbevidsthed, og gennem fælles

sociale og fysiske infrastrukturer såsom fællesspisning eller deleøkonomiske foranstaltninger.

Kollektive handlinger komplementerer individuelle handlinger og viser sig befordrende for mere vedvarende adfærdsændringer - uden privatøkonomiske incitamenter og uden at gå på kompromis med livstilfredsheden [1-3].

Udfordringen er, hvordan erfaringer fra grønne nabofællesskaber kan udbredes til både den eksisterende boligmasse samt indtænkes tidligt ved etablering af nye boligområder. SAMSKAB vil belyse, hvordan og i hvilket omfang gode erfaringer kan spredes på tværs af ejerformer (fx ejer, andelshaver, lejer), boligformer (fx lejlighed, hus og rækkehus) og boformer (fx familie, kollektiv, bofællesskab).

SAMSKAB projektet udgør en unik mulighed for at levere en række svar på, hvordan dette kan foregå i praksis. Mange boligaktører har stor interesse i at udvikle grønne nabofællesskaber og har udtrykt behov for et sådant projekt. I lyset af projektet '70i30' er dette potentiale kun blevet større, idet der er synergi og fælles mål for SAMSKAB og '70i30's indsatser for et styrket folkeligt engagement.

3. TEORI

I diskussionen af miljøadfærd anvendes ofte psykologiske og økonomiske teorier, der ser menneskers adfærd som et resultat af individuelle valg. "Rational Choice Theory" påstår, at individuelle valg er påvirket af økonomiske incitamenter og at individer træffer de valg, som maksimerer økonomiske fordele og minimerer ulemper [4-5]. Man kan således influere menneskers adfærd gennem fx subsidier og skat. "The Theory of Reasoned Action" and "The Theory of Planned Behaviour" påstår, at individuel adfærd er påvirket af viden, forventninger og intentioner (indstillinger og subjektive normer) [6-13], og at det er muligt at influere adfærd gennem informationskampagner. "Behaviorism" og "Social Learning Theory" tillægger omgivelserne større vægt og viser, at sociale normer og gruppepres påvirker adfærd [14-8]. De diskuterer, hvordan adfærd kan influeres gennem rollemodeller eller forskellige former for stimuli - belønning og straf. "Nudging Theory" viser, at individuel adfærd også er påvirket af infrastruktur [19-21]. Ifølge "Nudging Theory" er det muligt at påvirke adfærd ved at besværliggøre de 'dårlige' valgmuligheder og ved at gøre de 'gode' valgmuligheder nemmere. "Cognitive Dissonance Theory" påstår, at individer forsøger at leve i overensstemmelse med deres idealer og efter deres selvopfattelse, men også, at der ofte opstår dissonans mellem værdier og adfærd, hvilket skaber et psykologisk ubehag, som udløser en respons i form af adfærdsændring [22-4].

Ovennævnte psykologiske og økonomiske teorier dominerer studier af miljøadfærd i dag. De har det til fælles, at de fokuserer på individer som personer, der træffer rationelle valg. Når samfundet spiller en rolle i disse teorier, er det ofte kun som en form for øverste autoritet, der påvirker adfærd i en bestemt retning med information, infrastruktur og incitamenter, gennem en slags 'biopolitik', udøvet af staten for at kontrollere befolkningen [25-6]. Bundlinjen er, at adfærd forstås enten som et individuelt valg, som opstår som resultat af individets frie vilje, eller som er en respons på samfundspolitisk stimuli og manipulationer.

I disse klassiske økonomiske og psykologiske tilgange mangler der på den ene side en forståelse af sociale forandringer, som ikke kun kommer oppefra, men som er også skabt af borgernes egne initiativer gennem “practivism” (en ny form for aktivisme, hvor borgere fokuserer på at ændre egen praksis i stedet for at forsøge at ændre andres [27-8]). På den anden side mangler der en forståelse af den kollektive dimension af miljøadfærd, som ikke kun er resultat af individuelle valg, men også noget, der skabes gennem sociale interaktioner. I modsætning til individ-baserede tilgange har forskellige samfundsforskere anvendt “practice theory” for at påvise, at miljø-praksis ikke er noget, som individer har ret meget kontrol over, men som snarere er påvirket oppefra af forskellige former for fysiske infrastrukturer (fx transport, energi- og fødevarerforsyning, affaldssortering) [29-32]. Dog er det ikke kun disse materielle infrastrukturer, men også sociale infrastrukturer (lovgivning, sociale normer, arbejdsrelationer, magtrelationer), som påvirker miljøadfærd og praksis [3, 33-7].

Overordnet vil projektets teoretiske bidrag fokusere på, hvordan fællesskaber opbygges, og hvordan skabelsesprocessen påvirker miljøadfærd. Fremfor at fokusere på individer og “cognitive dissonance”, vil vi udforske, hvordan “social resonance” påvirker adfærd og praksis. “Resonance” forstås her som en måde at være i kontakt med sin omgivelser - ikke kun med den fysiske verden, men også med de sociale fællesskaber, man er en del af [38-9]. Vores teoretiske tilgang udforsker samspillet mellem fællesskab og graden af bæredygtighed ved at studere, hvordan social handling i fællesskab kan føre til øget bæredygtig adfærd, og ved at undersøge, hvordan fælles miljømål ligeledes kan forstærke sociale fællesskaber.

4. WORK PACKAGES (WP) OG FASER

SAMSKAB er struktureret i 3 faser og 5 WP (se tabel 1)

FASE A - Udvikling og design af redskaber: Formålet er *at indsamle og analysere viden* fra minimum 10 best-practice eksempler fra danske grønne nabofællesskaber som fx økosamfund og bofællesskaber. Den indsamlede best-practice viden omsættes til redskaber som fx. kurser, lærings- og træningsforløb, idékataloger og vejledninger, som afprøves og implementeres i fase B. I Fase A udføres desuden State of the art (for hvert forskningsspørgsmål).

FASE B - Afprøvning og justering af redskaber: Formålet er *at afprøve redskaber* i tre kernecases (som suppleres af sekundære cases i andre kommuner):

1. **Tingbjerg i Københavns Kommune.** Et almennyttigt boligområde med mange ressourcetsvage borgere. Området skal de næste år omgå en transformation, hvor der skal etableres nye boligområder med bl.a. rækkehuse og ejerboliger som forventes at have en afsmittende effekt i lokalt området.
2. **Hvalsø i Lejre Kommune.** En mindre by på Sjælland i en kommune, der er karakteriseret ved mange nye bofællesskaber og ressourcestærke borgere.
3. **Vinge i Frederikssund Kommune.** Danmark største byudviklingsprojekt, med blandet demografisk profil og boligtyper. Alle ejerformer (ejer, leje, andel) er repræsenterede og alle boligaktører ønsker grønne nabofællesskaber.

Fase B handler om at opnå viden om, hvordan erfaringer bedst overføres i samarbejde med både ildsjæle og beboere (bottom-up) samt kommuner, organisationer og boligselskaber (top-down), med størst effekt på både miljø og det sociale felt.

FASE C - Opskalering af redskaber: Formålet er at *formidle resultater fra Fase A og B* for at *opskalere erfaringerne* ved at etablere og transformere omkring 100 grønne nabofællesskaber, med støtte fra samarbejdspartnere. De nye grønne nabofællesskaber skal bl.a. studeres gennem en institutionel spørgeundersøgelse målrettet ildsjæle/repræsentanter for at undersøge historik, miljøambition, organisation og aktivitetsniveau, og for at karakterisere de nye grønne nabofællesskaber efter deres intention, handling, levedygtighed og effekt.

	Fase A (2022): Design af redskaber				Fase B (2023-24): Afprøvning og justering af redskaber								Fase C (2025): Opskalering			
WP1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
WP2	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				
WP3					x	x	x	x	x	x	x	x				
WP4													x	x	x	x
WP5	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Tabel 1: Tidsplan - SAMSKABs tre faser og fem work packages.

WP1: Motivation og levedygtighed (fase A og B)

Organisering og mål: Praksismålet er at udvikle redskaber målrettet beboere og ildsjæle (bottom-up) til at assistere dels etableringen af nye grønne nabofællesskaber samt transformationen af eksisterende grå boligforeninger. Forskningsmålet er at studere de faktorer, som motiverer eller blokerer processen, samt forstå, hvad der fungerer og hvorfor i både skabelsen, transformation og vedligeholdelsen af grønne nabofællesskaber.

Baggrund: Projektet bygger på tidligere forskning som viser, at medlemskab i et grønt fællesskab fører til et betydeligt lavere personligt CO2 fodaftryk [1-2]. Vores hypotese er, at styrkelsen af grønne nabofællesskaber kan spille en afgørende rolle i den grønne omstilling. Udfordringen er, at der pt. kun findes begrænset viden om, hvordan grønne nabofællesskaber etableres og hvordan grå boligforeninger kan "forgrønnes". Samfundsforskere studerer som regel etablerede fællesskaber og tager derfor meget for givet, som vi grundlæggende ikke ved, hvordan er skabt.

Best-practice eksempler af grønne nabofællesskaber findes typisk i mere ressourcestærke områder og er primært drevet af ildsjæle. Men der mangler viden om hvorvidt, hvordan, og i hvilket omfang grønne nabofællesskaber kan etableres i forskellige typer af boligområder med forskellig beboerdemografi.

Metode og udførsel: I fase A vil denne WP skabe ny viden om, hvordan grønne nabofællesskaber skabes, hvad der fungerer i de fællesskaber, der er skabt og hvordan

de forbliver levedygtige. Den vil fokusere på motivation, levedygtighed og de sociale processer og barrierer, der er forbundet med at skabe og opretholde grønne nabofællesskaber. Projektets tilknyttede Ph.d. studerende fokuserer primært på kernecasen i Tingbjerg, som forventes at være den mest udfordrende (se bilag 1).

På den baggrund vil projektet udvikle en række redskaber, som kan understøtte etableringen af grønne nabofællesskaber i forskellige sammenhænge. Den nye viden skabes på baggrund af et best practice studie af min. 10 eksisterende grønne nabofællesskaber (fx økosamfund og bæredygtige bofællesskaber) gennem indsamling af eksisterende rapporter samt semistrukturerede interviews af nøgleaktører (in-depth case studies). I fase B vil denne WP studere, hvordan disse redskaber understøtter etableringen, transformationen og levedygtigheden af grønne nabofællesskaber i de 3 kerne-cases gennem konkrete aktiviteter, deltagerobservation, semi-strukturerede interviews, og fokusgruppediskussioner.

Resultater: Best-practice studie og en række Redskaber:

- **Idekatalog:** Best-practice idekatalog, som samler erfaringer fra 10 etablerede og velfungerende grønne nabofællesskaber, bofællesskaber og økosamfund, i samarbejde med Bofaellesskab.dk som driver en [vidensbank](#) om emnet.
- **Træningsforløb:** Skaber kompetencer og viden hos grønne ildsjæle, så de klædes på til at sætte gang i opbygningen af grønne nabofællesskaber. Dette foretages i samarbejde med DeltagerDanmark og deres Grønne Akademi.
- **Mentorforløb:** Hvor ildsjæle fra eksisterende grønne nabofællesskaber tilknyttes et nyt nabofællesskab for at inspirere, hjælpe og understøtte etableringen.
- **Adfærdschallenges** om konkrete beboerdrevne aktiviteter som motiverer beboere til grønne forandringer i hverdagen.

Redskaberne bliver løbende udviklede, afprøvede, analyserede og optimerede i tæt samarbejde med projektets samarbejdspartnere og målgrupperne.

WP2: Organisatoriske barrierer (fase A og B)

Organisering og mål: Praksismålet er at udvikle og afprøve målrettede redskaber, som skal assistere særligt ansatte i kommuner og boligorganisationer i at styrke etablering, transformation og vedligeholdelse af grønne nabofællesskaber. Forskningsmålet er at studere de organisatoriske barrierer i etableringen af grønne nabofællesskaber samt synergien mellem nabofællesskaber, kommuner og boligorganisationer.

Baggrund: Videnskabelige studier af samarbejdet mellem borgere og kommune fokuserer primært på den interaktion, som foregår i netværk og som involverer en række af aktører fra den offentlige, private og/eller den frivillige sektor [41-2]. Under overskriften "New Public Governance" er en række af sådanne kommunale netværk blevet analyseret [43]. De ses overvejende som succesfulde i forhold til at opnå en bedre målopfyldelse end traditionelle, kommunalt styrede "top-down" politikker, men kan også have en række problemer, der drejer sig om ansvarsplacering, inklusion/eksklusion i netværket eller magtrelationer. Disse analyser fokuserer dog sjældent på fællesskaber af den type, som vi ønsker at analysere i SAMSKAB. Herudover kan andre teoretiske vinkler på de offentligt-private-frivillige samarbejder

give nye indsigter i disse netværkssamarbejder. Det drejer sig fx om Innovationsteori eller Teori om Co-Production med fokus på, hvordan forskellige typer af viden indgår i definitionen og implementeringen af politikker på dette område [44].

Metode og udførsel: WP 2 vil studere de organisatoriske barrierer og det løbende samspil mellem grønne nabofællesskaber og boligaktører - fx lovgivning, vedtægter, kommunale reguleringer, mm. I fase A studeres 10 veletablerede grønne nabofællesskaber med fokus på deres løbende interaktioner med boligselskaber, organisationer og kommunale forvaltninger. Disse barrierer kortlægges, dokumenteres og analyseres med henblik på at designe og udvikle skræddersyet forløb, vejledning og træning til ansatte i kommuner og boligselskaber.

I fase B evalueres, hvordan disse redskaber anvendes og virker i de 3 kernecases (Tingbjerg, Vinge og Hvalsø) samt eventuelt sekundære cases. Forskningsmetoderne er en blanding af deltagende observation i hverdagsinteraktioner og organisatoriske møder i alle cases. Projektets Ph.d. studerende og forskere står sammen med praksispartnere for at foretage bl.a. semistrukturerede interview og fokusgruppediskussioner med ansatte, chefer, nøgleaktører og bestyrelsesmedlemmer. Derudover udføres studie af relevante pilotprojekter i kommuner og boligforeninger gennem kortvarige feltbesøg og semistrukturerede interviews af nøgleaktører samt analyse af interne dokumenter, strategier, vedtægter og rapporter.

Resultater:

- **Evaluering:** Der dokumenterer, hvordan ovenstående redskaber fungerer i praksis med anbefalinger til forbedringer og optimering heraf.
- **Interviews:** Min. 20+ semistrukturerede interview af nøgleaktører.
- **Fokusgrupper:** Min. 3 fokusgrupper med fællesskabs- eller bestyrelsesmedlemmer.
- **Analyse:** Af relevante interne dokumenter, strategier, vedtægter og rapporter.
- **Redskaber:**
 - **Kursus eller forløb:** For at assistere kommunalt ansatte i udviklingen af deres handlingsplaner for at styrke fællesskab og bæredygtighed.
 - **Kursus eller forløb:** For at opbygge kompetencer blandt både ansatte i boligselskaber samt bestyrelsesmedlemmer/repræsentanter i boligforeninger (både andel, ejer og lejer).
 - **Idekatalog:** Samler erfaringer fra 10 etablerede og fungerende grønne nabofællesskaber. Målrettes til ansatte i kommuner og boligselskaber.

WP3: Miljø og social impact (fase B)

Organisering og mål: Målet er at dokumentere afsmitningseffekten i lokalområdet på både miljø (klimaaftryk) og det sociale felt (ensomhed, tryghed, integration).

Baggrund: Vi ønsker at teste hypotesen om, at etableringen af grønne nabofællesskaber kan reducere medlemmernes CO2-aftryk og kan skabe større social sammenhængskraft. Der forefindes pt. et stærkt fokus på Nature-Based Solutions (NBS) - etableringen af grønne områder i byerne, for at løse sundhedsproblemer og forurening, samt sociale problemer som fx. social eksklusion og utryghed [45-7].

Denne tilgang udgør en central del af byfornyelse. Forskerne pointerer dog, at NBS ikke ændrer på sociale udfordringer [48-9] og at disse problemer kræver såkaldte "Society-Based Solutions" (SBS), som bygger på fællesskab.

Vores hypotese er, at NBS og SBS (miljøtiltag og fællesskab) er stærkere, når de kombineres. Fællesskab kan forstærke miljøadfærd, men at have fælles miljømål kan også forstærke fællesskab og derved bidrage til at løse sociale problemer. Dette bakkes op af indsigter fra forskellige boligaktører, der arbejder med deleøkonomiske ordninger og med lokale miljøambassadører [50-1].

Hvis denne hypotese bekræftes og vi kan beskrive udførligt, hvad der sker i processen, vil dette kunne have stor betydning for fremtidig miljø- og socialpolitik.

Metode & udførsel: Evalueringen af miljø og social impact studeres i de 3 kernecases i boligområderne Tingbjerg, Vinge og Hvalsø med deltagerobservation i hverdagsinteraktioner og organisatoriske møder. Herudover gennemføres semistrukturerede interview og fokusgruppediskussioner med nøgleaktører og deltagerne i nabofællesskaberne. Der vil også blive inddraget andre relevante pilotprojekter (sekundære cases), der studeres gennem kortvarige feltbesøg og semi-strukturerede interviews med nøgleaktører.

Der udvikles en CO2-beregner, som kan motivere både individuel og fælles reduktion af forbrug [40]. SAMSKAB vil anvende CO2-måleren som udviklet i COMPASS, men med nye tal fra AAU i regi af 70i30. Det vil muliggøre udregning af et gennemsnitligt fodaftryk i de grønne nabofællesskaber.

Der udvikles samtidigt en certificeringsmodel af grønne nabofællesskaber for at motivere til bæredygtig fælles handling. Medlemmernes CO2-aftryk bliver målt på baggrund af besvarelser fra en spørgeskemaundersøgelse. Samtidig laves spørgeskemaundersøgelse med en randomiseret stikprøve blandt 1000+ danskere for at skabe et sammenligningsgrundlag. Undersøgelsen udføres både tidligt i etableringen af de grønne nabofællesskaber i de 3 kernecases i fase B, som en baselinemåling, og igen 2 år senere for at kunne vurdere forskellene.

Resultater:

- 30+ semistrukturerede interview af nøgleaktører og deltagere.
- 3+ fokusgruppediskussioner med udvalgte grupper af medlemmer.
- Udviklet CO2-beregner til nabofællesskaber og boligaktører.
- Spørgeskema om CO2-aftryk med randomiseret stikprøve af 1000+ danskere.
- Spørgeundersøgelse om CO2-aftryk hos deltagere i grønne nabofællesskaber.
- Analyserapport af grønne nabofællesskabers miljø- og sociale påvirkning

WP4: Opskalering (fase C)

Organisering og mål: WP4 følger skabelsen af omkring 100 grønne nabofællesskaber - både nyetablerede og transformerede - gennem SAMSKABs partnere (kommuner og boligorganisationer) samt DeltagerDanmark i 70i30. Målet er at forstå, hvordan opskalering af grønne nabofællesskaber foregår og kan styrkes.

Baggrund: Vores hypotese er, at en massiv opskalering af grønne nabofællesskaber vil bidrage markant til grønne adfærdsændringer. En sådan opskalering er ikke urealistisk, når man kigger på Danmarks historisk stærke andelsbevægelse [52], og internationale ry for at være et “foreningsland” [53]. Udfordringen er, at vi har meget lidt viden om, hvordan best practices kan opskaleres i praksis. Der findes en række teorier, såsom “Rhizome Theory” [54] “Fractal Theory” [55-6], eller “Critical Mass and Tipping Points Theory” [57], som kan anvendes til at forstå, hvordan græsrodsbevægelser på mikroniveau kan sprede sig og ende med at ændre samfundsnormer på nationalt plan. Men der mangler en bedre videnskabelig forståelse af hvad der skal til, for at bevægelser spreder sig på nationalt plan.

Metode og udførsel: De udviklede og afprøvede redskaber i fase A og B bliver efter 3 år udbredt i kommuner og hos boligaktører. En institutionel spørgeundersøgelse målrettet repræsentanter fra grønne nabofællesskaber fokuserer på grønne nabofællesskabers inspirationskilder, aktiviteter, organisation, levedygtighed, samspil med kommuner og boligselskaber, for at afdække de vilkår, som ligger til grund for deres spredning, succes og opskalering. Derudover foretages semi-strukturerede interviews med nøgleaktører i udvalgte nye grønne nabofællesskaber. Studiet koordineres løbende med det arbejde, som DeltagerDanmark skaber i 70i30 projektet, hvor de skal engagere 100.000 danskere omkring den grønne omstilling.

Resultater:

- Redskaber, fx træningskurser, er udbudt via samarbejdspartnere til relevante ansatte.
- Følge udviklingen i omkring 100 grønne nabofællesskaber.
- Institutionel spørgeundersøgelse om organisering af grønne nabofællesskaber.
- 20+ interviews med nøgleaktører i udvalgte nye grønne nabofællesskaber.
- Rapport om opskalering af grønne nabofællesskaber på landsplan samt anbefalinger

WP5: Formidling og kommunikation (fase A-C)

Organisering og mål: Formålet er at sikre *organiseringen* af forsknings- og formidlingsaktiviteter, *publicering* af resultater samt løbende *formidling* til samarbejdspartnere og grønne fællesskaber.

Resultater: WP5 løber på tværs af alle 3 faser med følgende aktiviteter:

- 10 projektmøder om året, hvor kernepartnere udveksler forskningsresultater.
- 8 solution labs, hvor forskernes resultater præsenteres for samarbejdspartnere og andre interessenter. Alle samarbejdspartnere inddrages til alle solution labs.
- Publicering af min. 6 videnskabelige artikler i internationale tidsskrifter.
- Deltagelse i min. 3 internationale konferencer.
- Afholdelse af 1 internationalt seminar om den kollektive del af miljøadfærd.
- Ph.D. afhandling (KU).
- Publicering og løbende formidling af idekataloger, vejledningsmanualer, træningsforløb, kurser, webinarer og rapporter produceret i WP 1-4.
- Hjemmeside med alle kataloger, manualer og rapporter udgivet i projektet .
- Min. 4 kronikker i dagblade.
- Podcastserien ‘fra Grå til Grøn’ (4 afsnit).
- Artikler i interessepartners mediekkanaler (medlemsbreve, nyhedsbreve etc.).
- Møder med det rådgivende panel (minimum to møder om året).

5. SAMARBEJDE OG SAMARBEJDSPARTNERE

SAMSKAB består af 4 typer af partnere:

1) Kernepartnere og bestyrelse:

- [Københavns Universitet](#) (KU) leverer forskning i verdensklasse om miljøadfærd og miljø governance. Forskerne står bl.a. bag [Compass](#) forskningsprojektet og er eksperter i politiske og sociale aspekter af den grønne omstilling. En Ph.d. studerende tilknyttes projektet.
- [Bærebo](#) er eksperter i oprettelsen af nye bæredygtige bofællesskaber, der kan 'mainstreame' økosamfundsbevægelsen. Arbejder tæt sammen med Landsforeningen for Økosamfund og Foreningen Bofællesskab.dk, bl.a. med at etablere en 'startpakke' til nye bofællesskaber.
- [Naboskab](#) er eksperter i at forstå fællesskaber, kollektiv handling og adfærd i krydsfeltet mellem grøn omstilling og levede liv. Er involveret i mange projekter og trækker på en praktisk erfaring med viden og værktøjer, der kan skabe grøn og social omstilling i boligområder.
- [Omstilling NU](#) er en organisation, der arbejder på at skabe en bæredygtig omstilling af samfundet. De driver netværket [Grønne Nabofællesskaber](#), som har spredt sig i 2020-21 til 59 grupper med 2300+ medlemmer i 44 kommuner.

Forskerne sikrer den videnskabelige tyngde og teoriudvikling. Praktikere udfører praksisforskning og sikrer derved, at den indsamlede viden omsættes til indsigter og redskaber, der konkret kan assistere boligaktører med at udbrede og styrke grønne nabofællesskaber. Alle kernepartnere bidrager til alle WP og er tovholder for én (se tabel 2). Alle kernepartnere har en repræsentant i projektbestyrelsen.

	WP1	WP2	WP3	WP4	WP5	Total
KU forskere (Gausset, Lex, Hoff)	440	600	570	320	1290	3220
KU Ph.D. (Neergaard)	500	480	600	100	2460	4140
Naboskab (Ravnbøl, Thorup)	260	400	220	130	670	1680
Bærebo (Englyst, Degnbøl)	400	260	220	130	670	1680
Omstilling Nu (Mariager, Pedersen)	50	50	50	180	930	1260
Total	1650	1790	1760	860	5920	11980

Tabel 2: Timeregnskab for kernepartnere (tovholdere markeret med grøn). WP4 har færre forskertimer end de andre WP, da WP4 primært er samarbejdspartneres ansvar. WP5 indeholder dels Ph.D, artikelskrivning, konferencer mm. samt løbende formidling/kommunikation til samarbejdspartnere, for at de kvalificeret kan forestå opgaverne med opskalering i WP4. Se detaljer i budget filen.

2) Forskningssamarbejdspartnere: Bidrager med kerneviden og indsigter og kan have forskningsinteresser, der har et direkte overlap med SAMSKAB:

- [Aalborg Universitet](#) og [CONCITO](#) (70i30 projektet) er i færd med at forfine CO2 regnemodeller, som ligger til grund for SAMSKAB's CO2-beregner.
- [Build.aau.dk](#) arbejder med kortlægning og typologien af bofællesskaber.
- [Center for Sustainability and Society](#) og [Sustainability Science Center](#) på KU.

3) Praxis-samarbejdspartnere: Faciliterer forskningsaktiviteter, udvikling af redskaber, formidling af resultater og opskalering.

Kommuner:

- **Københavns:** Partner i projektet pga. Tingbjerg.
- **Lejre:** Partner i projektet pga. Hvalsø.
- **Frederikssunds:** Partner i projektet pga. Vinge projektet.
- **Køge og Roskilde:** deltager med at udbrede grønne nabofællesskaber.

Boligselskaber og -organisationer:

- [KAB](#): Administrerer 60.000 almene boliger i Danmark.
- [ABF.dk](#): Repræsenterer 5000+ andelsboligforeninger i Danmark.
- [BOSJ.dk](#): Boligselskab, som servicerer 12.500 boliger på Sjælland.
- [Grundejeren.dk](#): Repræsenterer 90 grundejerforeninger i København.

Andre praksis-samarbejdspartnere:

- [DeltagerDanmark.dk](#): Skal skabe en større national bevægelse og engagere 100.000 danskere omkring den grønne omstilling i regi af 70i30 projektet.
- [Bofaellesskab.dk](#): Paraplyorganisation for ca. 800 bofællesskaber i Danmark. Samarbejdspartner i WP1 om identificering af best practice.
- [Landsforeningen for Økosamfund](#): Paraplyorganisation for 38 økosamfund i Danmark. Samarbejdspartner i WP1 om identificering af best practice.
- [CFBU](#): Samarbejdspartner i WP3 om 'social impact' i udsatte boligområder.
- [Rådet for Grøn Omstilling](#): Samarbejdspartner i WP4 og WP5.

4) Rådgivende panel:

- [Tom Henfrey](#): Research coordinator i [ECOLISE](#).
- [Helen Jarvis](#): Professor i Newcastle University.
- [Anna Pedersen](#): Organisationskonsulent i ABF.
- [Mikkel Warming](#): Udviklingschef i KAB.
- [Jacob Skjødt Nielsen](#): Grøn ambassadør hos Køge Kommune.
- [Rudy Madsen](#): Sekretariatsleder Bofællesskab.dk.

Synergi med DeltagerDanmark og 70i30: SAMSKAB supplerer med forskning og redskaber, der kan underbygge de projektaktiviteter, der igangsættes hos DeltagerDanmark ved at give belæg for, *hvornår*, *hvordan* og *hvorfor*, fællesskab påvirker adfærd og kan opskaleres. Derudover vil SAMSKAB benytte sig af DeltagerDanmarks "grønne akademi" som afsæt for kapacitetsopbygning af de grønne ildsjæle, der bidrager aktivt til etablering af grønne nabofællesskaber.

6. REFERENCER

- [1] Hansen A.H.; Duus P. & Gausset Q (Forthcoming). Living sustainably in a Danish eco-community. How social and physical infrastructures impact carbon footprints. Submitted to *Journal of Ecological Anthropology*
- [2] Toft, M.M.; Gausset, Q.; Hoff, J. and Lex, S. Under review. Together We Green. Measuring the Community Effect on Environmental Behaviour. Submitted to *Climate Policy Journal*.
- [3] Hoff J., Gausset Q., Lex S. (Eds.) (2020), *The Role of Non-State Actors in the Green Transition: Building a Sustainable Future*. Routledge, Abingdon, Oxon; New York, NY.
- [4] North D.C. (1990) *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. Cambridge: Cambridge University Press
- [5] Turaga, RMR; Haworth, R.B.; Borsuk, M.E. (2010) Pro-environmental behavior Rational choice meets moral motivation. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1185: 211-24
- [6] Fishbein M. (1967) Attitude and the prediction of behaviour. In Fishbein M. (ed.): *Readings in attitude theory and measurement*. New York: Wiley
- [7] Fishbein M. (1968) An investigation of relationships between beliefs about an object and the attitude towards that object. *Human Relationships*, 16: 233-239
- [8] Fishbein M. & Ajzen I. (1972) *Beliefs, attitudes, intentions and behaviour: an introduction to theory and research*. Reading Mass.: Addison-Wesley.
- [9] Fishbein M. & Ajzen I. (1974) Attitudes towards objects as predictors of single and multiple behavioural criteria. *Psychological Review*, 81(1): 29-74
- [10] Ajzen I. (1985) From intentions to actions: A theory of planned behavior. In Kuhl J. and Beckman J. (eds.): *Action-control: From cognition to behavior*, pp. 11-39. Heidelberg: Springer
- [11] Ajzen I. (1991) The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50: 179-211
- [12] Ajzen I. & Fishbein M. (1980) *Understanding attitudes and predicting social behavior*. Englewood Cliffs NJ: Prentice-Hall
- [13] Kim, S. et al. (2012) Predictors of Pro-Environmental Behaviors of American and Korean Students: The Application of the Theory of Reasoned Action and Protection Motivation Theory. *Science Communication*, 35(2) 168 –188
- [14] Skinner, B.F. (1971) *Beyond Freedom and Dignity*. Harmondsworth: Penguin

- [15] Bandura, A., (1977) *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall
- [16] Geller, E.S. (1995) Actively caring for the environment: an integration of behaviourism and humanism. *Environment and Behavior*, 27: 184-195
- [17] Darby, S. (2006) Social learning and public policy: Lessons from an energy-conscious village. *Energy Policy*, 34(17): 2929-2940.
- [18] Takahashi, B. (2009). Social Marketing for the Environment: An Assessment of Theory and Practice. *Applied Environmental Education & Communication*, 8(2): 135-145.
- [19] Thaler R. & Sustain C. (2008) *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth and Happiness*. New Haven: Yale University Press
- [20] Nielsen, A.S.E. et al. (2017). *Nudging and pro-environmental behaviour*. København: Nordisk Ministerråd
- [21] Byerly, H. et al. (2018) Nudging pro-environmental behavior: evidence and opportunities. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 16(3): 159–168
- [22] Festinger L. (1957) *A theory of cognitive dissonance*. Palo Alto: Stanford University Press
- [23] Thøgersen, J. (2004). A cognitive dissonance interpretation of consistencies and inconsistencies in environmentally responsible behavior. *Journal of Environmental Psychology* 24(1): 93-103.
- [24] Hinojosa, A.S. et al. (2016) A Review of Cognitive Dissonance Theory in Management Research: Opportunities for Further Development. *Journal of Management*, 43 (1): 170-199
- [25] Foucault (1976). *Histoire de la sexualité*. Paris: Gallimard
- [26] Foucault M. (2004) *Sécurité, pouvoir, population. Cours au collège de France, 1977-1978*. Paris: Gallimard-Seuil.
- [27] Hansen, A.H. (2019) Et bofællesskab og en bevægelse: en antropologisk analyse af økosamfundsaktivisme på tværs af skalaer. *Politik* 22(3): 99-114
- [28] Hoff, J; Gausset, Q. & Lex, S. (2020). Introduction, in Hoff J., Gausset Q., Lex S. (Eds.), *The Role of Non-State Actors in the Green Transition: Building a Sustainable Future*, pp. 1-13. Routledge, Abingdon, Oxon; New York, NY.
- [29] Shove E (2004) Changing human behaviour and lifestyle: A challenge for sustainable consumption. In: Reisch L and Röpke I (eds) *The Ecological Economics of Consumption*, pp. 111-31. Cheltenham: Edward Elgar.

- [30] Shove, E. (2010) Beyond the ABC: climate change policies and theories of social change. *Environment and Planning A*, 42: 1273-85
- [31] Shove, E. and Pantzar, M. (2005) Consumers, producers and practices: Understanding their invention and reinvention of Nordic walking. *Journal of Consumer Culture*, 5: 43–64.
- [32] Shove E. & Trentmann F. (2018) *Infrastructures in Practice. The Dynamics of Demand in Networked Societies*. London: Routledge.
- [33] Hargreaves, T. (2011) Practice-ing behaviour change: Applying social practice theory to pro-environmental behaviour change. *Journal of Consumer Culture*, 11(1) 79–99
- [34] Jarvis H. (2011) Saving Space, Sharing Time: Integrated Infrastructures of Daily Life in Cohousing. *Environment and Planning A* 43, 560–577.
<https://doi.org/10.1068/a43296>
- [35] Jarvis H. (2015) Towards a deeper understanding of the social architecture of co-housing: evidence from the UK, USA and Australia. *Urban Research & Practice* 8, 93–105. <https://doi.org/10.1080/17535069.2015.1011429>
- [36] Nguyen T. (2019) *The Production of Community in Munksøgård: Community, Values and Infrastructures*. University College London, Department of Anthropology.
- [37] Gausset Q. (2020) Stronger Together. How Danish environmental communities influence behavioural and societal changes, in: Hoff, J., Gausset, Q., Lex, S. (Eds.), *The Role of Non-State Actors in the Green Transition: Building a Sustainable Future*. Routledge, Abingdon, Oxon; New York, NY.
- [38] Rosa, H. (2014). *Fremmedgørelse og acceleration*. København: Hans Reitzels.
- [39] Rosa, H. (2020) *Det ukontrollerbare*. Frederiksberg: Eksistensen
- [40] Strobel, B.W., Erichsen, A.C., Gausset, Q., 2016. The conundrum of calculating carbon footprints. In J. Hoff & Q. Gausset (eds.): *Community Governance and Citizen-Driven Initiatives in Climate Change Mitigation*, pp. 7-27. Abingdon: Routledge.
- [41] Sørensen, E. & Torfing, J. (2005) *Netværksstyring: fra government til governance*. Roskilde Universitetsforlag.
- [42] Hoff, J. & Kjer, M.G. (2017) *Klimaets kommunale tilstand: Klimapolitik i danske kommuner*. DJØF Forlag.
- [43] Sørensen, E. & Torfing, J. (2011) *Samarbejdsdrevet innovation i den offentlige sektor*. DJØF Forlag.
- [44] Jasanoff, S. (2004) "Ordering knowledge, ordering society". I Jasanoff, S. (ed.) *States of Knowledge*, Routledge.

- [45] Bundesamt für Naturschutz (2014). *Nature-based approaches for climate change mitigation and adaptation*. Bonn: German Federal Agency for Nature Conservation https://www.ecologic.eu/sites/files/publication/2014/eco_bfn_nature-based-solutions_sept2014_en.pdf
- [46] European Commission (2015). *Towards an EU Research and Innovation policy agenda for Nature-Based Solutions and re-naturing cities*. Final Report of the Horizon 2020 Expert Group on ‘Nature-Based Solutions and Re-Naturing Cities’ http://ec.europa.eu/newsroom/horizon2020/document.cfm?doc_id=10195
- [47] Faivre N. et al. (2017): Nature-Based Solutions in the EU: Innovating with nature to address social, economic and environmental challenges. *Environmental Research* 159: 509-518
- [48] Haase A. (2017). The Contribution of Nature-Based Solutions to Socially Inclusive Urban Development– Some Reflections from a Social-environmental Perspective. In Kabisch N. et al. (eds.): *Nature-Based Solutions to Climate Change Adaptation in Urban Areas*, pp. 221-36. New York: Springer.
- [49] Seddon N. et al. (2020). Understanding the value and limits of nature-based solutions to climate change and other global challenges. *Philosophical Transactions B*, 375: 20190120.
- [50] Ravnbøl, K. (2018). *BYTTESTATIONER PÅ VESTERBRO - En evaluering med erfaringer og anbefalinger*. Naboskab ApS.
- [51] Ravnbøl, K. (2019). *Evaluering af projekt innovative affaldsløsninger*. Naboskab ApS.
- [52] Bjørn, C. (2019). *Andelssamarbejdet i Danmark*. København: Lindhardt & Ringhof
- [53] Svendsen, G.L.H. (red.) (2011) *Foreningslivet i Danmark : under udvikling eller afvikling?* Institut for Forskning og Udvikling i Landdistrikter.
- [54] Deleuze, G & Guattari, F. (1987) *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- [55] Mosko, M.S. & Damon F.H. (red.) (2005) *On the Order of Chaos: Social Anthropology and the Science of Chaos*. Oxford: Berghahn Books.
- [56] Gausset, Q. (2010). *Constructing the Kwanja of Adamawa (Cameroon). Essay in Fractal Anthropology*. Berlin: LIT Verlag
- [57] Gladwell, M (2000). *The Tipping Point: How Little Things Can Make a Big Difference*. Boston: Little, Brown & co.

7. BILAG 1: PH.D studie

Tingbjerg: Fra gul ghetto til grønt nabolag på kanten af København?

Overordnet problemformulering

Dette ph.d.-projekt undersøger, hvordan grønne initiativer i samskabelse mellem beboere, kommune og boligorganisationer kan være med til at løfte nabofællesskaber socialt og bæredygtigt i almennyttige boligområder. Der lægges særligt fokus på, hvordan "Københavnmodellen" (som eksperimenterer med at bygge sig til social diversitet) kan påvirke skabelsen af grønne nabofællesskaber.

Eksisterende forskning fra COMPASS viser, at det at man kender hinanden i forvejen kultiverer grønne initiativer og adfærdsændringer i eksisterende økolandsbyer og bofællesskaber (Hansen 2019; Gausset 2020). I grønne bofællesskaber og økolandsbyer er beboerne typisk initiativrige borgere, som selv har valgt fællesskabet til, da de flyttede ind, og som har selv været med til at bygge infrastruktur i form af fællesarealer op. Dette projekt ønsker at undersøge, hvordan vi kan bygge videre på denne forskning og udforske, hvordan udsatte boligområder, hvor beboerne ikke nødvendigvis har valgt miljømål eller sociale fællesskaber til, kan udvikle grønne nabofællesskaber. Særligt ønsker projektet at undersøge, hvordan grønne fællesskaber og initiativer kan bruges til at bryde den negative spiral, vende udviklingen og bygge bro, når nye beboere flytter til et eksisterende, hårdt belastet boligområde.

Formål

Formålet med dette ph.d.-projekt er at få indsigt i, hvordan bæredygtighed kan være en løftestang til at skabe grønne nabofællesskaber, herunder skabe et mere socialt afbalanceret og attraktivt boligområde. Projektet søger omvendt også en indsigt i, hvordan fællesskab kan bidrage til flere og bedre miljøtiltag. Flere praksis-erfaringer fra socialt belastede boligområder peger på, at netop det at engagere sig i grønne initiativer i sit boligområde øger fællesskabet, tilknytningen og dermed trygheden i boligområdet (Faivre 2017; Haase 2017).

Tingbjerg vil fungere som nøglecase i ph.d.-studiet. Boligområdet er på regeringens ['hårde' ghettoliste](#) og de næste par år skal det gennemgå en byfornyelse ud fra en model, der aldrig er prøvet før. Hvor man i fx Mjølnerparken vil rive eksisterende almene boliger ned for at gøre plads til andre boligtyper, prøver man med 'Københavnmodellen' i Tingbjerg at bygge sig ud af problemet. Som en del af strategien til at skabe et mere socialt afbalanceret område og komme af ghettolisten skal der i Tingbjerg, mellem de 2700 almene gulstens-boliger, bygges 1000 nye ejer- og lejeboliger. De første beboere er flyttet ind i 2020 og i oktober 2021 flytter de første børnefamilier ind i de, af Vandkunsten tegnede, familie-rækkehuse med egne dyrkningshaver. Familierne er udvalgt ud fra en ansøgning og en samtale, hvor de skal gøre rede for, hvordan de vil 'bidrage til at løfte lokalområdet'. [3] I tråd med Lokalbolig, der appellerer til købere, der vil nabofællesskabet samt den grønne beliggenhed på kanten af København, har Københavns Kommune og boligorganisationerne fsb og KAB visioner om at fremme den grønne omstilling via adfærdsændringer. Da Københavnmodellen aldrig er prøvet før i praksis, vil studiet ikke alene bidrage til den antropologiske teori inden for miljøadfærd, men også til grundforskning i, hvordan det at bygge sig til en 'blandet by' fungerer i praksis.

Metode

Nærværende studie tager udgangspunkt i samlet set 10 måneders antropologisk feltstudie med aktivt at nærstudere et eksisterende socialt belastet boligområde (Tingbjerg) samt deltagelse i to nyetablerede grønne bofællesskaber (Hvalsø og Vinge), der ligger opad alment boligbyggeri.

Projektet vil undersøge tilblivelsen af de nyetablerede grønne bofællesskaber for at få indsigt i fx hvilke værdier, der motiverer beboerne, hvilke barrierer er der for at skabe fællesskaber og særligt, i hvilke situationer de lykkes med at inspirere hinanden samt skabe synergi i nabolaget til mere og bedre grøn adfærd.

Hvor COMPASS bidrog til at studere tilblivelsen af fællesskaber i primært eksisterende bofællesskaber og økolandsbyer, vil nærværende ph.d.-studie gå skridtet videre og undersøge de samskabelsesprocesser og grønne initiativer, der finder sted, når et eksisterende boligområde med udelukkende almene boliger får andre boligtyper og beboere som naboer. Projektet benytter sig primært af deltagerobservation og semi-strukturerede interviews, når det kommer til at undersøge, hvad der inspirerer og motiverer til grønne fællesskaber. Projektet bruger også metoden 'behavioral mapping' til at nærstudere og kortlægge, hvad det er for slags steder, uden for hjemmet, der er særligt anvendelige som sociale og grønne mødesteder på tværs af beboere i boligområdet (Gehl & Svarre 2013).

Som et metaperspektiv til SAMSKAB vil ph.d.en granske de grønne initiativer igangsat i projektperioden i samskabelse mellem beboerne, kommune, boligorganisationer og forskningsprojektet. I hvilke situationer er det, at disse samskabelsesprocesser lykkes med grønne nabofællesskaber lokalt?

Projektet ønsker således at tilvejebringe og formidle dyb viden om, hvilke byggesten der kræves for at skabe grønne nabofællesskaber, således at andre eksisterende boligområder ligeledes kan samskabe grønne nabofællesskaber, i praksis.

Referencer:

- Faivre N. et al. (2017): Nature-Based Solutions in the EU: Innovating with nature to address social, economic and environmental challenges. *Environmental Research* 159: 509-518
- Gausset Q. (2020) Stronger Together. How Danish environmental communities influence behavioural and societal changes, in: Hoff, J., Gausset, Q., Lex, S. (Eds.), *The Role of Non-State Actors in the Green Transition: Building a Sustainable Future*. Routledge, Abingdon, Oxon; New York, NY.
- Gehl, J., & Svarre, B. (2013). *How to study public life*. Island Press.
- Hansen, A.H. (2019) Et bofællesskab og en bevægelse: en antropologisk analyse af økosamfundsaktivisme på tværs af skalaer. *Politik* 22(3): 99-114
- Haase A. (2017). The Contribution of Nature-Based Solutions to Socially Inclusive Urban Development– Some Reflections from a Social-environmental Perspective. In Kabisch N. et al. (eds.): *Nature-Based Solutions to Climate Change Adaptation in Urban Areas*, pp. 221-36. New York: Springer.
- Kleis. B (2020). *Tingbjerg - vision og virkelighed*. Strandberg Publishing.